

बहुतले भवनहरूको विस्तृत आवश्यकताहरू

(क) मध्यम उचाईका भवनहरूमा यी व्यवस्थाहरू हुनुपर्छ।

- लिफ्टको व्यवस्था हुनुपर्छ।
- मुख्य भन्दा बन्द प्रकारको र छुट्टै हुनुपर्छ। बैकल्पिक तथा आपतकालिन भन्दाहरूको एउटा छेउ खुला हुनुपर्छ।
- छतको पर्खाल (Parapet Wall) को उचाई न्यूनतम १ मिटर सम्म हुनुपर्छ।

(ख) उच्च उचाईका भवनहरूमा यी व्यवस्थाहरू हुनुपर्छ।

- न्यूनतम २ वटा लिफ्ट हुनुपर्छ र आपतकालिन अवस्थामा उद्धार र निकासको लागि न्यूनतम एक अगिन लिफ्ट हुनुपर्छ।
- बैकल्पिक तथा आपतकालिन भन्दाहरूको व्यवस्था हुनुपर्छ र तिनीहरूको एउटा छेउ खुला हुनुपर्छ।
- ५० मिटर भन्दा अग्ला भवनहरूमा न्यूनतम एउटा pressurised अगिन प्रतिरोधात्मक भन्दाहरू हुनुपर्छ र बाहिरी भन्दाहरू हुनुपर्छ।
- दसौं तल्ला वा २५ मिटरमा जुन पहिला आउँछ त्यसमा १० वर्गमिटर वा ०.२ वर्ग मिटर प्रति प्रयोगकर्ता अनुरूपको क्षेत्रफल मध्येको अधिकतम क्षेत्रफल कायम भएको शरण क्षेत्रको व्यवस्था हुनुपर्छ।
- छतको पर्खाल (Parapet Wall)को न्यूनतम उचाई फिनिसिङ्ग बाहेकको कम्तीमा १.२ मिटर हुनुपर्छ।

अपाङ्गमैत्री व्यवस्थाहरू (Accessibility for Disabled)

Wheelchair प्रयोग गर्ने व्यक्तिको लागि

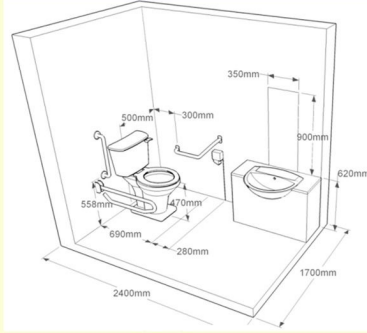
- प्रवेश द्वारको चौडाई न्यूनतम ०.९ मिटर हुनुपर्दछ।
- व्हील चेयर १८०° घुम्नका लागि १.८ मि. व्यास भएको खुला ठाउँ चाहिन्छ।
- यस्ता घुम्नैठाउँको व्यवस्था सार्वजनिक शौचालयहरू, अस्पतालहरू, ATM काउन्टरहरू जस्ता सार्वजनिक स्थलहरूमा पनि हुनुपर्छ।
- अपाङ्गमैत्री शौचालयको चौडाई कम्तीमा १०० मि.मि. र लम्बाई कम्तीमा १६०० मि.मि., ढोकाको खुला भाग कम्तीमा ८०० मि.मि. हुनुपर्छ।
- अपाङ्गमैत्री भवनहरू श्रेणी १, २, र ३ गरी तीन श्रेणीमा विभाजन गरीएकोछ।

श्रेणी १: न्यूनतम पहुँच योग्य भवन

१०० वर्गमिटर भन्दा कम क्षेत्रफल भएका सबै सरकारी तथा अर्ध सरकारी सार्वजनिक भवनहरू र छात्रवासहरू यसमा पर्दछन्।

आवश्यक प्रावधानहरू:

- सार्वजनिक भवनहरूमा कम्तीमा एउटा प्रवेशद्वारा Wheelchair प्रयोग गर्ने व्यक्तिले उपयोग गर्न मिल्ने र कुनै पनि सार्वजनिक सेवा पाउने स्थान सम्म पहुँच हुने हुनुपर्छ।
- Wheelchair प्रयोग गर्ने व्यक्तिले न्यूनतम एउटा शौचालय प्रयोग गर्न सक्ने हुनुपर्छ।
- यो श्रेणीका भवनहरूका लागि लिफ्ट अनिवार्य छैन तर लिफ्टको व्यवस्था भएमा अपाङ्गमैत्री हुनुपर्छ।
- ४५० मि.मि. भन्दा कम उचाई भएमा न्याम्पको न्यूनतम ग्रेडिएन्ट १:८ अथवा ७° को हुनुपर्छ। ४५० मि.मि. भन्दा बढि उचाई भएमा न्याम्पको न्यूनतम ग्रेडिएन्ट १:१२ अथवा ५° को हुनुपर्छ।
- न्याम्पको चौडाई न्यूनतम १ मिटरको हुनुपर्छ। प्रत्येक १.५ मि. चढाईमा १.२ मि. लम्बाई र न्याम्पको चौडाई बराबरको landing को व्यवस्था हुनुपर्छ।
- यदि उचाई १ मिटर भन्दा धेरै भएमा न्याम्पमा रेलिङ्ग दिनुपर्छ र रेलिङ्गको उचाई ८५० मि.मि. देखि १ मिटर सम्मको हुनुपर्छ।
- ढोकाको स्पष्ट खुला चौडाई न्यूनतम ९०० मि.मि. हुनुपर्छ।

- अपाङ्गमैत्री शौचालय

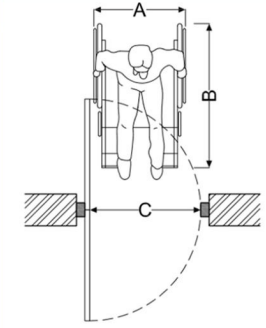

Fig. 4 Standard wheelchair and doorway size

A	640-700mm
B	900-1100mm
C	800mm

श्रेणी २: आंशिक रूपमा पहुँच योग्य भवन

१०० देखि ५०० वर्ग मिटर सम्म प्लिनथ क्षेत्रफल सरकारी र अर्ध सरकारी भवनहरू यो श्रेणीमा पर्दछन्। श्रेणी २ मा निम्न भवनहरू पनि पर्दछन्।

- सबै स्वास्थ्य चौकिहरू र २५ बेड सम्मका अस्पतालहरू,
- २५० देखि ५०० वर्ग मिटर सम्म प्लिनथ क्षेत्रफल भएका व्यवसायिक तथा कार्यालय भवनहरू,
- कक्षा ५ भन्दा माथिका सबै माध्यमिक विद्यालयहरू र ५०० बढी उपयोगकर्ता भएका सभाहल भएका भवनहरू।

प्रावधानहरू:

- श्रेणी १मा उल्लेख गरीएका सम्पूर्ण प्रावधानहरू यस श्रेणीमा पनि लागू हुन्छ।
- ५०० भन्दा माथि प्रयोगकर्ता भएको सिनेमाघर वा सभाहलका लागि प्रति ५०० व्यक्तिको लागि न्यूनतम ३ वटा व्हीलचेयर प्रयोग गर्ने व्यक्तिलेहरूलाई प्रवधान हुनुपर्छ।
- अपाङ्गमैत्री लिफ्टको व्यवस्था हुनुपर्छ।

श्रेणी ३: पूर्ण रूपमा पहुँच योग्य भवन

सबै २५ बेड भन्दा माथिका अस्पतालहरू, ५०० वर्ग मिटर भन्दा माथि प्लिनथ क्षेत्रफल भएका सार्वजनिक भवनहरू, व्यवसायिक तथा कार्यालय भवनहरू यो श्रेणीमा पर्दछन्।

प्रावधानहरू:

- भवन भित्रका सबै ठाउँहरूमा अपाङ्गमैत्री लिफ्टहरू वा न्याम्पहरू द्वारा पहुँचयोग्य हुनुपर्छ।
- प्रति २० वटा शौचालय एक अपाङ्गमैत्री शौचालय हुनुपर्छ।
- प्रमुख स्थानहरूमा अपाङ्गमैत्री चिन्हहरूको प्रयोग गर्नुपर्छ।

Fig. 5 International sign for disabled accessibility. Such signs shall be used in important area of fully accessible buildings under category 3

नेपाल सरकार
सहरी विकास मन्त्रालय
सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग
बबरमहल, काठमाडौं
फोन. नं. ४२६२३६५, फ्याक्स: ४२६२४३९
email: dudbcbs@gmail.com

आर्किटेक्चरल डिजाइन आवश्यकताहरू (NBC 206:2015मा आधारित)

भवनको वर्गीकरण (Classification of Buildings)

(क) उपयोगको आधारमा

१. आवासीय (सामान्य, सीमित व्यवसायिक, उपयोग आवासीय अपार्टमेन्ट, छात्रवासहरू र होटल आदि)
२. सभा (सिनेमा घरहरू, सभाहल, पार्टी प्यालेस, प्रदर्शनी हलहरू आदि)
३. विद्यालय भवनहरू (विद्यालय, कलेज, प्रशिक्षण केन्द्र आदि)
४. अस्पताल र क्लिनिकहरू
५. व्यवसायिक (पसल, बजार, डिपार्टमेन्टल स्टेर, मलहरू, खुद्रा पसल आदि)
६. कार्यालयहरू (कार्यालय तथा व्यापारिक प्रयोजनका भवनहरू आदि)
७. औद्योगिक (औद्योगिक सामान बनाउने, जडान गर्ने, निर्माण गर्ने प्रयोजनका भवनहरू)
८. भण्डारण (सामग्री/गाडी/जनावर/खाद्यान्न भण्डारणका लागि उपयोग गरिएका भवनहरू आदि)

(ख) तल्ला तथा उचाईको आधारमा

१. सामान्य भवन
  - १ देखि ५ तल्ला सम्म वा १६ मि. भन्दा कम उचाई भएको भवन
२. मध्यम उचाई
  - ६ देखि ८ तल्ला सम्म वा १६ देखि २५ मि. सम्मको उचाई भएको भवन
३. उच्च उचाई
  - ९ देखि ३९ तल्ला सम्म वा २५ देखि १०० मि. सम्मको उचाई भएको भवन
४. गगन चुम्बी भवन
  - ४० तल्ला वा सो भन्दा बढी तल्ला भएका वा १०० मि. भन्दा बढी उचाई भएको भवन

निकासको माध्यम (Means of Exit)

१.१ प्रयोगकर्ताको भार (उपयोग गर्ने व्यक्तिको संख्याको आधारमा निकासका माध्यमहरूको डिजाइन गर्नुपर्छ।)

प्रयोगकर्ताको भार प्रति बिल्डिङ्ग = $\frac{\text{क्षेत्रफल}}{\text{प्रति व्यक्ति क्षेत्रफल}}$

(क) प्रयोगकर्ताको भार प्रति बिल्डिङ्ग तल दिइएको टेबल अनुरूप हिसाब गर्न सकिन्छ।

Building Type	Max. area per occupant [Sq.m] - A	Minimum Occupants per 100sq.m [example]
A. Residence		
A1 General	11.5	9
A2 Residential with limited commercial use	9	12
A3 Residential Apartments	18	6
A4 Dormitory & Hotels	4.5	23
B. Assembly		
Fixed seating	As per no of fixed seats	
Without fixed seat	1.4 net	72
C. Educational	1.8 net	56
D. Hospitals & Clinics	14	8
E. Commercial		
Main floors & Basement	2.75	37
Areas on other floors	5.5	19
F. Office & Industries	9	12
G. Storage/warehouse	28	4

१.२ सामान्य निकासको आवश्यकताहरू

- (क) फ्लोरको कुनै ठाउँदेखि निकासको माध्यम (Exit) वा भन्दासम्मको दुरी अधिकतम ३० मिटर हुनुपर्छ। यदि १५ मिटरको बाहिरी कोरिडोर निकासका लागि दिइएमा अधिकतम दुरी ४० मिटरसम्म राख्न सकिन्छ।
- (ख) सबै निकासका माध्यमहरूमा कुनै अवरोध हुनु हुँदैन।
- (ग) सभाहल, २५ बेडभन्दा बढीका अस्पताल भवन, उच्च उचाईका भवनहरू र अपाङ्गमैत्री भवनहरूमा निकासको चिन्हहरू उज्यालो र स्पष्ट देखिने हुनुपर्छ।